

Land of War: Dva generálové se střetnou v srdci Afriky, má se svět připravit na nejhorší?

 rt.com/africa/591328-sudans-transition-civilian-rule/

Nejnovější zprávy ze Súdánu ukazují, že země je stále daleko od přechodu k civilní nadvládě

Od dubna 2023 probíhá v Súdánu konflikt. Dvě největší ozbrojené skupiny: Súdánské ozbrojené síly (SAF), vedené de facto hlavou státu, předsedou Súdánské přechodné suverénní rady Abdelem Fattáhem al-Burhanem, a Silami rychlé podpory (RSF), které řídí místopředseda Mohamed Hamdan Daglo "Hemedti." Jádrem konfliktu je boj o moc mezi súdánskými mocenskými centry, která se snaží udržet dominanci a s ní i přístup ke klíčovým ekonomickým zdrojům v budoucím Súdánu ovládaném civilisty.

Pozadí konfliktu

Od nezávislosti v roce 1956 zůstal Súdán vysoce nestabilní zemí s významnou rolí armády v politice. To se odráží ve skutečnosti, že čelila 35 pokusům o vojenský převrat, z nichž šest bylo úspěšných. Poslední dva převraty v letech 2019 a 2021 přímo ovlivnily současný stav.

Súdán byl pod vládou Omara al-Bašíra od roku 1989. Dlouhé konflikty s rebely během vlády al-Bašíra podpořily vytvoření nových ozbrojených skupin, které existovaly vedle súdánských ozbrojených sil. Ty byly tvořeny milicemi, které byly schopny bojovat proti rebelům výměnou za kontrolu finančních aktivit v oblastech vlivu. Jedna strana dnešního konfliktu v Súdánu, RSF, vyrostla z arabských kmenových milicí v Dárfúru a byla oficiálně uznána v roce 2013 a byla podřízena Národní zpravodajské a bezpečnostní službě – stala se největší a nejvýznamnější z těchto skupin. Tyto skupiny byly také využívány al-Bašírovým politickým režimem, aby vyvážil súdánskou armádu a zkomplikoval možnost vojenského převratu.

Přesto prudké zhoršení súdánské finanční krize v roce 2018, vyvolané rostoucím nedostatkem měny, vedlo ke snížení vládních výdajů, což způsobilo výrazný nárůst cen potravin a vyvolalo politickou krizi. Tuto situaci podpořila touha súdánské ulice po změně politického vedení, unavená z třicetileté vlády al-Bašíra, který se připravoval znovu kandidovat v prezidentských volbách v roce 2020. To vše vyvolalo v zemi rozsáhlé protesty, které začaly v prosinci 2018 a trvaly více než čtyři měsíce.

Přečtěte si více

„Trpěli jsme, protože jsme byli černoši“: Tomuto muži trvalo 200 dní, než se stal legendou v boji proti západnímu vykořisťování

Na tomto pozadí se armáda, dříve loajální k prezidentovi, ve skutečnosti postavila na stranu demonstrantů a v dubnu 2019 provedla v Súdánu vojenský převrat, kterým sesadila dlouholetého vůdce od moci a vytvořila Přechodnou vojenskou radu s generálem Abdelem Fattahem al. - Burhan jako jeho hlava. Vojenští vůdci tak zabránili občanské revoluci v zemi tím, že udrželi u moci z větší části tytéž vojenské osobnosti, které měly blízko k al-Bašírovi a začaly zdržovat proces přechodu, čímž se vztahy s civilními silami napínaly.

V srpnu 2019, za zprostředkování Etiopie, Africké unie a IGAD, Súdán zřídil nejvyšší civilně-vojenský orgán, Přechodnou suverénní radu Súdánu v čele s al-Burhanem a jeho zástupcem šéfa RSF Hemedtim, který jmenoval civilního premiéra. , Abdalla Hamdok. Během přechodného procesu v říjnu 2020 uzavřely přechodné úřady s dárfúorskými povstaleckými skupinami v Jubě, hlavním městě Jižního Súdánu, dohodu, která měla ukončit konflikt v Dárfúru. Súdán byl navíc odstraněn z amerického seznamu státních sponzorů terorismu, což mělo usnadnit investiční aktivity v zemi.

Navzdory tomu se nepodařilo dosáhnout jednoty a stability v politickém procesu. Situaci komplikovaly roztržky uvnitř civilního a vojenského vedení a také pokusy civilních úřadů vést protikorupční vyšetřování proti vojenským vůdcům země.

Tato situace vedla k dalšímu vojenskému převratu v říjnu 2021, kdy súdánské vojenské orgány využily rozkolu v civilní koalici k odstranění premiéra Abdalla Hamdoka a dalších členů vlády. Obnovené protesty a negativní reakce mezinárodního společenství, včetně OSN, Africké unie a dříve vojensky podporujících SAE a Saúdské Arábie, však přinutily armádu obnovit civilní vládu, ale politický proces zůstal komplikovaný.

Konfliktní strany

V prosinci 2022 podepsali súdánští vojenští a civilní vůdci předběžnou dohodu o ukončení vojenské vlády a přechodu na plnou civilní vládu. Rozpory uvnitř ozbrojených sil a přímo mezi předsedou Přechodné suverénní rady Súdánu al-Burhanem a jeho zástupcem Hemedtim se však nyní staly viditelnými.

Klíčovým bodem sporu ohledně specifik procesu přechodu byla otázka, kam RSF zapadají do hierarchie súdánských ozbrojených sil, a délka procesu přechodu, což účinně zdůrazňuje problém sdílení moci mezi ozbrojenými skupinami. Šéf SAF, al-Burhan, trval na nutnosti integrovat RSF do SAF do dvou let a zdůraznil, že je třeba, aby byly plně odpovědné vedení SAF. Hemedti na druhé straně upřednostňoval, aby se RSF dostaly přímo pod kontrolu Svrchované rady (civilních sil) a prodloužil proces přechodu na 10leté období. Spor mezi generály se spolu s obavami z přechodu k civilní nadvládě odvíjel i z finančních důvodů.

Hemedti, šéf RSF a jeden z nejvlivnějších politiků v zemi, soustředil pod svým velením až 100 000 vycvičených vojáků, kteří podnikli několik vojenských tažení jak v Súdánu, tak v Jemenu a Libyi, kde je financoval SAE a Saúdská Arábie. RSF navíc drží důležitý zdroj deviz – zlaté doly v Dárfúru – kontrolují súdánskou hranici na západ s Čadem a Libyí a podílejí se na regionálním pašování.

Súdánské ozbrojené síly, vedené al-Burhanem, také spoléhají na silnou ekonomickou základnu prostřednictvím vytváření velkých společností řízených přímo armádou a nezodpovídajících se civilním strukturám. Tato pozice jim umožnila soustředit ve svých rukou značné zdroje, které tvoří až 80 % súdánského hospodářství, a mít zastoupení ve všech sektorech, včetně zemědělství, logistiky, bankovníctví, těžby a stavebnictví.

Přečtěte si více

Technika a teror: Sociální sítě spouštějí v Africe velkou válku

Tyto široké ekonomické zájmy ozbrojených skupin vysvětlují nejen prodloužení procesu přechodu, ale také neochotu generálů opustit své pozice v přechodné vládě a ztratit kontrolu nad finančními rentami. Rivalitu mezi oběma stranami navíc ovlivnila i historická opozice mezi chudými arabskými skupinami západního Súdánu (RSF) a arabskými elitami na Nilu (reprezentujícími SAF). To vše způsobilo, že jejich neshody byly neřešitelné, což v polovině dubna 2023 vyvolalo ozbrojený konflikt.

Zahraniční vliv

Súdánskou krizi komplikuje i složitá regionální rovnováha sil ovlivněná situací v Súdánu. Tradičně nejvýznamnější vliv měly monarchie v Perském zálivu. Hlavní sponzoři vojenského puče v roce 2019 a aktivní investoři v zemi, SAE a Saúdská Arábie, hrají v současné krizi důležitou roli.

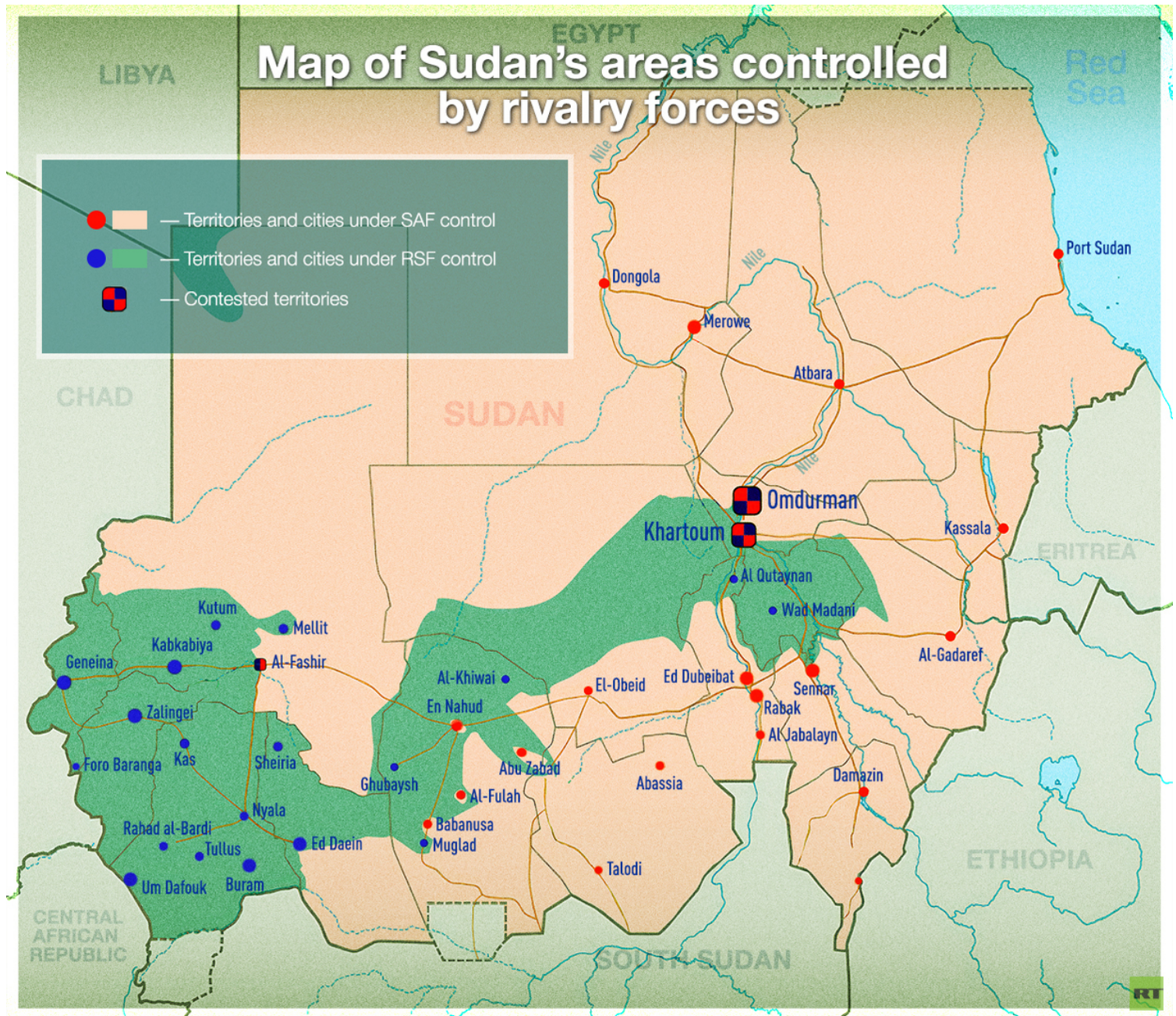
Zatímco Saúdové vystupují jako mezinárodní prostředník, Emiráti spíše podporují RSF, s jejichž vůdci si Abú Zabí vybuchovalo hluboké ekonomické vazby. Podpora SAE pro RSF je evidentní, a to jak v hlášených zásilkách zbraní přes Čad a Libyi, tak prostřednictvím finančních toků, protože SAE zůstávají pro RSF nejdůležitější destinací pro obchodování se zlatem.

Přestože úroveň vztahů s al-Burhanem byla před současným konfliktem dobrá, je pravděpodobné, že v současném prostředí vedení SAE vidělo příležitost maximalizovat své zisky v případě, že by Hemedti posílil svou pozici v postkonfliktním Súdánu. Volbu strany SAE potvrzuje i diplomatická krize se súdánským ministerstvem zahraničních věcí řízeným súdánskými ozbrojenými silami, které v prosinci 2023 požadovalo odchod 15 emirátských diplomatů ze Súdánu.

Saúdská Arábie se ve snaze udržet bezpečnost v oblasti Rudého moře a chránit své investice v Súdánu stala jedním z nejdůležitějších prostředníků mezi stranami konfliktu tím, že poskytla platformu pro jednání v Džiddě. Pozoruhodné je, že jednání v Džiddě probíhala i s podporou USA, jejichž vliv v Súdánu je omezený, jak dokazuje vleklá krize, a jejich zájmy jsou založeny na podpoře přechodu k civilní vládě, což je dnes jen stěží možné. Krize v Súdánu navíc není prioritou americké diplomacie.

Druhý arabský regionální vůdce Egypt, který má zájem na stabilizaci svých jižních hranic, naopak aktivně podporuje súdánské ozbrojené síly, a to jak kvůli užším osobním vztahům mezi egyptským prezidentem Abdal Fattáhem as-Sísím a předsedou Súdánské přechodné suverénní rady al-Burhanem. podobnost jejich politických režimů kontrolovaných armádou.

Kromě toho je zaznamenán zájem Egypta o získání podpory Súdánu pro jeho pozici ve sporu o nilskou přehradu s Etiopií a obavy ze silící uprchlické krize na jeho jižních hranicích. Není proto divu, že egyptští piloti od počátku konfliktu podporovali súdánské ozbrojené síly a samotný Egypt byl politicky spojen se SAF.

Africká unie a Mezivládní úřad pro rozvoj (IGAD) se zapojily do pokusů o proces vyjednávání a předložily své vlastní iniciativy. Čína se také nestaví na žádnou stranu, ale má zájem na stabilitě v Súdánu, protože provedla velké investice do ekonomiky země a podepsala dohodu s Chartúmем o účasti v iniciativě Pás a stezka. Pro brzké vyřešení krize je i Rusko, které se tradičně těší přátelským vztahům založeným na vzájemně výhodném obchodu se zemědělskými produkty a zbraněmi.

Vývoj konfliktu v Súdánu

Boje, které propukly v hlavním městě Chartúmu a poté se rozšířily do dalších oblastí Súdánu, nevedly okamžitě k udržitelné výhodě pro jednu z válčících stran. Řešení konfliktu mezi vojenskými skupinami zkomplikovala velká patová situace: neschopnost nepřátelských sil zahájit rozhodující ofenzívu a zvrátit konflikt ve svůj prospěch. Ke stranám se postupně připojovaly mimo jiné povstalecké skupiny v Dárfúru. Tato situace ztěžovala nalezení kompromisu k dosažení míru, protože obě strany cítily, že by mohly získat výhodu, pokud by boje pokračovaly.

Proto ztroskotaly četné pokusy o dohodu o příměří zprostředkované Saúdskou Arábií a USA v Džiddě, dokonce i ty, na kterých se dohodly obě válčící strany.

Súdánské území bylo postupně rozděleno na dvě zóny ovládané válčícími stranami. Vedení SAF se rozmístilo na východě ve městě Port Sudan a udrželo kontrolu nad centrálními a východními provinciemi země, řekou Nil severně od Chartúmu a nejdůležitějšími přístavy Rudého moře. Na druhé straně RSF s klíčovou zónou vlivu v západním Súdánu postupně upevnily kontrolu nad většinou Dárfúru, velkou částí státu Chartúm, a územími v Severním a Západním Kordofánu.

Na pozadí obnovených rozhovorů v Jeddahu v říjnu se RSF podařilo dobýt město Nyala, hlavní logistické centrum v Dárfúru, což začalo naklánět rovnováhu ve prospěch RSF. To však opět vedlo k odložení mírových rozhovorů kvůli posílení jedné ze stran.

V listopadu a prosinci se situace nadále vyvíjela, což vedlo k tomu, že RSF převzala kontrolu nad Wad Medani, hlavním městem regionu Gezira a důležitým logistickým a potravinářským centrem, což by mohlo vést k přerušení dodávek do SAF. Rychlé obsazení města RSF také prokázalo nedostatek jednoty a omezenou schopnost SAF vést efektivní vojenskou kampaň v současném prostředí.

Přímé rozhovory mezi Hemedtim a al-Burhanem se měly konat v Džibuti na konci prosince, zprostředkované IGAD, ale den před dohodnutým setkáním se šéf RSF odmítl zúčastnit a odcestoval na regionální turné za účelem konsolidace jeho mezinárodního postavení. Během této cesty Hemedti navštívil Ugandu, Etiopii, Džibuti, Keňu a Jižní Afriku a uspořádal setkání s prezidenty a ministry zahraničí těchto států a také súdánskými civilními vůdci. Tímto způsobem Hemedti dodal konfliktu nový politický a diplomatický rozměr a vyjádřil připravenost k mírovému řešení za podmínek příznivějších pro RSF. Burhan odpověděl oznámením svého vyloučení z IGAD a tvrdil, že organizace porušuje suverenitu Súdánu.

Přečtěte si více

Otrávené dary: Omluvy a reparace Západu mohou být dalším nástrojem k zotročení Afriky

Abych to shrnul, súdánský vojensky zaměřený systém vládnutí se v blízké budoucnosti pravděpodobně nezmění na civilní vedení; civilní síly budou spíše nadále závislé na ozbrojených skupinách. Samotný súdánský konflikt v současnosti prochází zásadní fází. Rostoucí síla RSF činí její vyjednávací pozici mnohem příznivější. Posílení těchto zisků mezinárodními kontakty vůdce RSF však odrazuje SAF od vyjednávání.

Neschopnost stran dosáhnout dohody zároveň přibližuje Súdán riziku, že se stane zhrouceným státem, což by zvýšilo destabilizaci nejen v Súdánu samotném, ale i v sousedních zemích a regionech, včetně Afrického rohu, Sahel a Egypt. Zvyšující se napětí a slábnoucí armáda by mohla vést k šíření zbraní skupinám, které by se staly ještě větší bezpečnostní výzvou v regionu, který již čelí významným výzvám.

Situace v Súdánu je nadále vyhrcoená, s rostoucí humanitární krizí, která během konfliktu zasáhla velkou část země. Ovlivňují ji i nekontrolované akce jednotek obou stran, které se podílejí na rabování a násilí proti civilistům. V lednu 2024 počet civilních obětí přesáhl 10 000 a více než 7,2 milionu lidí bylo nuceno opustit své domovy, aby unikli nepřátelským akcím, z nichž více než 1,5 milionu také opustilo Súdán. Tato čísla ukazují, že Súdán je nyní zemí s největším počtem vysídlených osob na světě a jednou z nejhorších humanitárních krizí.

*Andrei **Shelkovnikov** , odborník z Centra afrických studií, HSE University*